

طب سنتی و محلی ایران

نسخه ها - روش ها و روش های درمانی اطباء ایرانی
و معرفی بیش از هشتاد دانشمند و حکیم ایران باستان

مؤلفان: کاظم کیانی و هانیه صفری

فانی سید زargar علی

سرشناسه	: کیانی، کاظم، ۱۳۴۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: طب محلی ایران: نسخه‌ها و روش‌های درمانی اطباء سنتی ایران/ تحقیق و تدوین کاظم کیانی، هانیه صفری.
مشخصات نشر	: تبریز: آذرین، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۴۴۸ ص، ۱۷×۱۱ سم.
شابک	: 978-600-7665-41-1
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
ان دیگر	: نسخه‌ها و روش‌های درمانی اطباء سنتی ایران.
موضوع	: پزشکی سنتی -- نسخه‌ها و دستور العمل‌ها
ژانر	: Traditional medicine -- Formulae, receipts, prescriptions
موضوع	: گیاه‌درمانی
موضوع	: Herbs -- Therapeutic use
رده افزوده	: صفری، هانیه، ۱۳۴۸ -
رده بندی کنگره	: R۱۳۵/ک۹۶۲ ۱۳۹۷
رده رده	: ۶۱
شماره کتابشناختی ملی	: ۵۴۸۰۴۶۷

تلفن: (۰۴۱) ۳۵۵۶۱۲۲ فاکس: (۰۴۱) ۳۵۵۵۳۶۹۹

عنوان کتاب: طب محلی ایران (نسخه‌ها و روش‌های درمانی اطباء ایران)

مؤلف: کاظم کیانی - هانیه صفری

ناشر: انتشارات آذر بیان

نوبت چاپ: اول

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

سال چاپ: سال ۱۳۹۸

تعداد صفحه: ۴۴۸

قطع: جیبی

محل نشر: تبریز

چاپ: حقیقی

صحافی: نوبل

طراح جلد: لیتوگرافی واژه

قیمت: ۲۵۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۶۵-۴۱-۱

تلگرام: ۹۳۸۶۹۱۵۷۴۵

۹۱۴۴۱۷۷۵۰۵

سایت جدید

Email : Gh0029@yahoo.com

www.Zargalamshop.com

حق چاپ و انتشار دائم محفوظ است به انتشارات آذر بیان

(همراه: ۰۹۱۴۳۱۳۰۵۵۶)

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۳	مقدمه
۲۴	تاریخ پزشکی در ایران
۲۶	طب مزاجی
۲۷	علم پزشکی در گندی شاپور
۳۰	پزشکی در ادوار مختلف ایران
۳۰	طب در ایران خلافت امویان
۳۱	آلویه و علم طب
۳۲	پزشکی مدرن در ایران
۳۴	تغذیه در ایران اسلام
۳۴	مزاج از دیدگاه طب سنتی
۳۵	طب سنتی ایرانی
۳۶	داروهای مرکب
۳۶	مزاج داروها
۳۷	ماهیت پزشکی سنتی
۳۷	علائم شناسی
۳۸	تشخیص به وسیله درد
۳۸	بیماری عامل بیماری
۳۹	معیارهای مزاج شناسی بیماری
۳۹	حکیم ابراهیم السویدی
۴۰	آبزن درمانی
۴۰	حکیم ابراهیم نادری کازرونی

۴۰	آب آمدن از رحم
۴۰	آب در کاسه سر
۴۱	حکیم ابن ابی الاشعث
۴۱	آب درمانی
۴۲	وصیه های درمانی
۴۳	حکیم ابن ابی بیان
۴۳	آب ریزش بین
۴۴	توصیه های درمانی
۴۵	حکیم ابن ابی سبیحه
۴۵	آب ریزش دهان
۴۶	آب ریزش فصلی
۴۷	حکیم ابن القف
۴۷	حکیم ابن بکس
۴۷	آب کبد
۴۷	آب کلیه
۴۸	حکیم ابن یطار
۴۸	حکیم ابن جزار
۴۹	آب ناف
۴۹	آبدانک پوست
۵۰	حکیم ابن جلال
۵۱	آبسه پستان
۵۲	آبله
۵۴	آتش پاریسی

۵۵	اختلال بلع
۵۶	حکیم ابن رومیه
۵۷	اختلال تکلم
۵۸	حکیم ابن زهر
۵۸	اختلاس حواس
۵۹	حکیم ابن سینا
۶۵	موسیقی، مانی
۶۶	آب، ابوعلی
۶۸	اختلال سید
۶۸	حکیم ابن طفیل
۶۸	اخلاط خون آلود
۶۹	حکیم ابن عجم فارسى
۶۹	اخلاط سینه
۷۰	حکیم ابن قارن رازى
۷۰	آرتروز
۷۱	حکیم ابن ماسویه
۷۲	گرفتگی عضلات (اسپاسم)
۷۲	حکیم ابن منصور جمانى
۷۳	استسقاء
۷۴	انواع استسقاء
۷۵	علائم استسقاء لحم
۷۷	استسقاء طبلى
۷۸	درمان مرحله ای از حکیم عبدالله خان

۸۴	سفتی کبد
۸۴	حکیم ابن نفیس
۸۵	استفراغ آورها
۸۶	استفراغ و تهوع
۸۹	اسهال
۹۰	سوراکی های مفید برای آسم
۹۵	حکیم ابن سینا برای
۹۵	اسهال خونی
۹۶	اسهال کودکان
۹۶	اسهال
۹۸	کودکان و اسهال
۱۰۰	اسهال بلغمی
۱۰۰	اسهال خونی
۱۰۰	علائم اسهال خونی
۱۰۱	توصیه های درمانی و پیشگیری
۱۰۲	اسهال دردناک
۱۰۲	اسهال سوداوی
۱۰۳	اسهال سخت و شدید
۱۰۳	اسهال همراه با فشار
۱۰۴	اسهال مزمن
۱۰۴	اسهال با منشاء گرمادگی
۱۰۵	اسهال و روده ها
۱۰۶	اسهال و هضم ناقص

۱۰۷	اسهال های خطرناک
۱۰۷	اسهال های طولانی و مزمن
۱۰۸	سوپ تخمیر شده آرد ساده
۱۰۹	برنج مالته
۱۰۹	حکیم ابوالعلاء شیرازی
۱۱۰	اسیب های ذهنی
۱۱۱	اشتهاء
۱۱۱	اشک از نظر شیخ الرئيس ابو علی سینا
۱۱۴	توصیه های درمائی
۱۱۷	اشتهای زیاد
۱۱۷	اشتهای سگانه (جوع الکب)
۱۱۸	اشتهای کودکان
۱۲۰	حکیم ابن هندو
۱۲۱	اشک چشم بدون اراده
۱۲۲	اضطراب
۱۲۵	اعتیاد
۱۲۷	حکیم ابوالقاسم زهرای
۱۲۹	آفت دهان
۱۳۰	حکیم ابوالقاسم مفاتی
۱۳۱	آفتاب درمائی
۱۳۲	حمام آفتاب
۱۳۳	وضع روحی مناسب
۱۳۳	آمادگی برای حمام آفتاب

۱۳۴	طرز قرار گرفتن در آفتاب
۱۳۴	حمام آفتاب در زمستان
۱۳۴	حمام آفتاب پس از بیماری سخت
۱۳۶	حمام های شنی
۱۳۷	بیم آفتاب های احتمالی
۱۳۸	آفتاب زدگی
۱۳۹	افزادگی در آفتاب
۱۳۹	حکیم حامد کاشانی
۱۴۱	افزایش شیر مادر
۱۴۲	حکیم ابوریحان بیرونی
۱۴۳	افسردگی
۱۴۵	آکنه
۱۴۶	اگزما
۱۴۷	حکیم ابوسعید بختیشوع
۱۴۸	التهاب و رحم و تسهیل زایمان
۱۴۹	حکیم ابوسهل ارجانی
۱۴۹	التهاب روده
۱۵۰	حکیم ابوسهل مسیحی جرجانی
۱۵۱	التهاب کبد
۱۵۲	حکیم ابو عبید جوزجانی
۱۵۲	التهاب کیسه صفرا
۱۵۳	حکیم ابو غانم طیب
۱۵۳	التهاب لثه

۱۵۴	حکیم ابوماهر شیرازی
۱۵۴	التهاب مثانه
۱۵۵	حکیم ابویوسف کندی
۱۵۵	التهاب معده
۱۵۶	حکیم احمد بن عماد الدین
۱۵۶	التهاب ملتحمه
۱۵۷	حکیم احمد بن فرخ
۱۵۸	التهاب و عفونتهای
۱۵۹	حکیم احمد بن یحیی
۱۶۰	آماس
۱۶۰	آماس پستان
۱۶۱	حکیم اسحاق بن حنین
۱۶۱	انسداد کیسه صفرا
۱۶۲	انگل روده
۱۶۲	انگل های معده
۱۶۳	آنفلوآنزا
۱۶۳	حکیم اسماعیل طغرائی اسپهانی
۱۶۳	انگل روده
۱۶۴	الابنه عن حقایق الادویه
۱۶۴	حکیم البویصر
۱۶۵	باد سرخ (حمره)
۱۶۷	النصریف
۱۶۷	باد سرخ در کبد

۱۶۷	باد سرخ و قوباء در مغز
۱۶۸	الجدری و الحصیه
۱۷۳	باد فتق
۱۷۴	باد کردگی پای زن باردار
۱۷۴	باد کردگی پلک
۱۷۵	باد کردگی زهدان
۱۷۶	الحوای
۱۷۷	باد و بخ بدن
۱۷۹	حکیم الدسوار
۱۷۹	حکیم النوری
۱۷۹	بثورات دهان و زبان
۱۸۰	حکیم امین الدوله بن تلمیذ
۱۸۱	بدبویی دهان
۱۸۳	حکیم عزالدین
۱۸۴	برص
۱۸۴	رنگ آمیزی محل برص
۱۸۷	برص سیاه
۱۸۷	برف و برق گرفتگی چشم
۱۸۷	حکیم شاپور بن سهل گندیشاپوری
۱۸۷	برف زدگی
۱۸۸	برفک دهان
۱۸۹	برفک دهان نوزاد
۱۹۰	حکیم بدیع اصطربابی

۱۹۰	برونشیت
۱۹۲	حکیم برزویه
۱۹۲	بریدگی ها
۱۹۳	حکیم برهان الدین کرمانی
۱۹۴	ورم و التهاب بیضه ها
۱۹۵	حکیم بهاءالدوله نوربخش
۱۹۵	بزرگی طحال
۱۹۵	بزرگی کبد
۱۹۶	حکیم بیدل شیرازی
۱۹۷	بواسیر
۱۹۹	بواسیر بینی
۱۹۹	بواسیر خونی
۲۰۰	بواسیر دگمه ای
۲۰۰	بواسیر رحم
۲۰۱	بیمارستان العضدی
۲۰۲	بوی بد دهان
۲۰۲	بوی زیر بغل
۲۰۱	بیمارستان نوری
۲۰۳	بی اشتها
۲۰۳	بی اشتها عصبی
۲۰۵	سیر و تأثیر آن در بی اشتها
۲۰۵	بیماری حصه
۲۰۵	پزشکی در جهان اسلام

۲۰۶	طب النبی
۲۰۷	نخستین پزشک مسلمان
۲۰۷	پروستات
۲۰۹	حکیم تقی الدین شامی
۲۰۹	پوسیدگی دندان
۲۱۰	حکیم تیاذوق
۲۱۱	بوکی ام
۲۱۱	حکیم جابر بن بیان
۲۱۳	تاول دهان
۲۱۳	تب خال
۲۱۵	تب مالت
۲۱۷	حکیم جفمینی
۲۱۷	تب
۲۱۹	حکیم جلال الدین محمد اصفهانی
۲۱۹	ترشحات زنان
۲۲۱	چشم پزشکی
۲۲۲	ترشی معده
۲۲۱	حارث بن کلده ثقفی
۲۲۱	ترک خوردگی پوست
۲۲۱	حکیم حبیب الله تونی
۲۲۵	تشنج
۲۲۷	حکیم حبیب الله هدایت
۲۲۷	تصفیه خون

۲۲۸	حکیم حیث تفلیسی
۲۲۹	تصلب شرابین
۲۲۹	تعریق
۲۳۱	تقطیر البول (قطره قطره آمدن ادرار)
۲۳۳	تقویت اعصاب و رفع بیماریهای عصبی
۲۳۶	حکیم حسینی اصفهانی
۲۳۶	تقویت بینایی
۲۳۷	حفظ الس
۲۳۷	تقویت حافظه و رفع فاساد شی
۲۳۹	حکیم غلام الله
۲۴۰	تقویت دستگاه گوارش
۲۴۱	حکیم گیلانی
۲۴۱	تقویت رحم
۲۴۲	حکیم حنین بن اسحاق
۲۴۲	تقویت روده ها
۲۴۳	تقویت معده
۲۴۳	تنبلی روده ها
۲۴۴	تقویت ریه
۲۴۵	حکیم رستم گرگانی
۲۴۵	رگ شناسی
۲۴۶	تقویت عمومی بدن
۲۴۷	تقویت قلب
۲۴۷	حکیم رازی

۲۵۱	آبله و سرخک
۲۵۲	تغذیه
۲۵۴	تقویت کبد
۲۵۵	تقویت کلیه
۲۵۵	تقویت لثه ها
۲۵۶	تقویت معده
۲۵۶	حکیم نجیب الدین سمرقندی
۲۵۷	تقویت معده
۲۵۷	حکیم رجب الدین علی باری
۲۵۸	تقویت موها
۲۵۹	تقویت نیروی جنسی و اسپرم
۲۶۱	تکرر ادرار
۲۶۲	تلخی دهان
۲۶۲	حکیم سدیدالدین کازرونی
۲۶۳	تنظیم عادت ماهانه
۲۶۷	حکیم سلطان علی خراسانی
۲۶۷	تهوع
۲۶۸	سودازدگی
۲۶۹	علائم سودازدگی
۲۷۰	تیفوس کهنه ای
۲۷۱	حکیم شاپور بن سهل گندیشاپوری
۲۷۲	جرب
۲۷۲	حکیم شرف الدین رحیمی

۲۷۳	جوش دهان
۲۷۴	جوش های پوستی
۲۷۶	حکیم صاعد بن حسن بغدادی
۲۷۶	چاق شدن
۲۷۷	چربی پوست سر
۲۷۸	طب ملعی
۲۷۹	چربی خون
۲۸۰	ری
۲۸۰	حکیم بداللطیف بغدادی
۲۸۰	چین و چروک
۲۸۲	حکیم دکتر عبدالله
۲۸۴	حجامت و مشت و مال
۲۸۶	فصد و حجامت
۲۸۷	حکیم عزالدین بن سويدی
۲۸۷	استحمام
۲۸۹	حکیم عطار نیشابوری
۲۹۱	حمام های دارویی
۲۹۳	حمام های نرم
۲۹۱	حمام های بخار
۲۹۵	حمام های خشک
۲۹۶	حمام های سونا
۲۹۷	حمام های مایع
۲۹۸	حمام های متناوب گرم و سرد

۲۹۸	حمام برای خارش و تقویت پوست های
۲۹۹	حمام برای مبتلایان به ضعف اعصاب
۲۹۹	حمام بابونه
۳۰۰	حمام برگ شاه پسند وحشی
۳۰۰	حمام برگ گردو
۳۰۰	حمام خردل
۳۰۱	حمام ضد بواسیر
۳۰۱	حمام بوس
۳۰۲	حمام ضد استئیت
۳۰۲	حمام ضد رماتیسم (۱)
۳۰۲	حمام ضد رماتیسم (۱)
۳۰۲	حمام ضد سرماخوردگی
۳۰۳	حمام ضد سوزش و آگزما
۳۰۴	حمام ضد کبیر
۳۰۴	حمام کف
۳۰۵	حمام گل زیرفون (تیول)
۳۰۵	حمام لاغری
۳۰۸	حمام نمک
۳۰۶	حمام نیرودهنده و تقویت کننده (۱)
۳۰۶	حمام نیرودهنده و تقویت کننده (۲)
۳۰۷	حمام نیرودهنده و تقویت کننده (۳)
۳۰۸	حمام یاخته ای
۳۰۸	حکیم علی بن شیخ محمد عبدالرحمن

۳۰۹	خارش
۳۱۰	حکیم علی بن عباس مجوسی اهوازی
۳۱۱	خارش سر
۳۱۲	خارش گلو
۳۱۲	حکیم علی زرگری
۳۱۳	نیم میر حیدر
۳۱۳	حکیم علم خان اصفهانی
۳۱۶	خروش
۳۱۸	حکیم سید بدین برادر
۳۱۹	خونریزی از بیضه
۳۱۹	خونریزی زنان
۳۲۱	حکیم فخر رازی
۳۲۲	خونریزی لثه ها
۳۲۳	قانون در طب
۳۲۶	خونریزی معده
۳۲۷	قرا بادین
۳۲۹	دانش پزشکی در ایران قدیم
۳۳	اشو پزشکی (بهداشت)
۳۳۱	داد پزشکی (پزشک قانونی)
۳۳۱	کارد پزشکی (جراح)
۳۳۲	گیاه پزشکی (اورو پزشکی)
۳۳۴	مانتره پزشکی (روان پزشکی)
۳۳۶	قانونهای پزشکی در ایران باستان

۳۴۰	حکیم قمری بخاری
۳۴۰	درد سینه
۳۴۱	حکیم قوام‌الدین محمد حسنی
۳۴۱	درد کمر
۳۴۲	نهایی الطب
۳۴۲	درد معده
۳۴۴	گواه درماز
۳۴۵	طب سوس
۳۴۵	گیاهان در ایران
۳۴۵	دریا درمانی
۳۴۸	شن درمانی
۳۴۸	درمان به وسیله باد
۳۴۸	درمان به وسیله آفتاب
۳۴۹	مزایای دریا درمانی
۳۵۰	حکیم لسان‌الدین خطیب
۳۵۱	دل پیچه
۳۵۱	حکیم ماسرجویه
۳۵۲	دیفتری
۳۵۳	حکیم مانی
۳۵۵	حکیم محمد اکبر ارزانی
۳۵۶	ریش ابروها
۳۵۶	حکیم محمد بن محمود آملی
۳۵۷	ریش موها

۳۶۰	زالو درمانی
۳۶۰	فصد (رگ زدن)
۳۶۰	حکیم محمد بن یونس
۳۶۱	زخم روده
۳۶۱	حکیم محمد مؤمن تنکابنی
۳۶۱	زخم
۳۶۵	حکیم محمد بن یوسف ابلاتی
۳۶۵	زکام
۳۶۵	حکیم محمد صبر علی بن فغانی
۳۶۶	زگیل
۳۶۶	زگیل های مقاربتی
۳۶۸	عسل درمانی
۳۶۹	مواد موجود در عسل
۳۷۱	ویژگی های منحصر به فرد عسل
۳۷۲	عسل را بیشتر بشناسیم
۳۷۳	تعریف عسل
۳۷۳	ویژگی های عسل
۳۷۴	رنگ عسل
۳۷۴	فواید
۳۷۵	عسل در طب کودکان
۳۷۶	عسل و بیماری های پوستی
۳۷۶	عسل و بیماری های گوارشی
۳۷۸	ترکیبات

۳۷۹	تقسیم بندی غسل
۳۸۰	رس کردن یا شکرک زدن
۳۸۰	غسل از نظر بزرگان
۳۸۱	غسل با موم
۳۸۱	برزی با ششی غسل
۳۸۳	عوامل ضد باکتریایی غسل
۳۸۴	غسل و مقابله با فوניה
۳۸۸	رنگ طعم غسل
۳۸۸	عوامل اصلی شکستن غسل
۳۹۰	تقلب در غسل
۳۹۱	مخزن الادویه
۳۹۲	زونا
۳۹۳	زیبایی پوست بدن
۳۹۴	حکیم منصور ابن الیاس
۳۹۵	سرخجه
۳۹۷	روش های پیشگیری از سرخجه
۳۹۸	سرخک
۳۹۹	منضج
۴۰۰	خلطها و عمل نضج
۴۰۱	سردرد
۴۰۲	حکیم میرزا علی
۴۰۳	سرفه
۴۰۴	میزان الطب

۴۰۵	سرماخوردگی
۴۰۹	حکیم ناتلی
۴۰۹	سرمازدگی
۴۱۰	حکیم ناظم الاطبا
۴۱۳	سقوط
۴۱۴	فی کرن (استفراغ)
۴۱۵	حکیم نجم الدین محمد شیرازی
۴۱۶	نفید شامو
۴۱۶	حکیم نجیب الدین سمرقندی
۴۱۷	سنگ صفرا
۴۱۸	سنگ کبد
۴۱۸	سنگ کلیه
۴۱۹	سنگ کیسه صفرا
۴۱۹	سنگ مثانه
۴۲۰	هدایه المتعالمین فی الطب
۴۲۲	سنگینی معده
۴۲۲	سوء هاضمه
۴۲۳	حکیم یحیی شمس ملک آرا
۴۲۲	سوزش معده
۴۲۵	سوزاک
۴۲۸	سیاتیک
۴۲۹	سیاه سرفه

۴۳۰	سیاهی دندان ها
۴۳۰	سینوزیت
۴۳۳	شب ادراری
۴۳۴	ضعف جنسی
۴۳۶	بلع غذاها
۴۴۱	داس قلب
۴۴۴	منابع و مآخذ

ایرانیان معتقد بودند که تمام هستی از چهار رکن خاک، آب، هوا و آتش شکل گرفته است و معتقد بودند که انسان نمونه کوچکی از این هستی بزرگ است. توجه به مساله مزاج در درمان بیماری ها، نکته برجسته و شاخصی است که در طب ایران باستان به چشم می خورد. آنها معتقد بودند که گرمی، سردی، تری و خشکی، چهار قوه مهم هستند که اعتدال و سلامت بدن، وابسته به احوال آنهاست. همچنین معتقد بودند که بدن از دو قوه جسمانی و روحانی ترکیب شده و همواره توصیه می کردند که مردم باید در تقویت هر دو قوه بکوشند، زیرا سلامتی یا عدم تعادل هر یک در دیگری موثر است.

بنابر این ایرانیان باستان، در آن زمان چنین نظریات صائب و دقیقی داشتند. اهمیت دیگری که این موضوع دارد این است که نشان می دهد طب ایران، پایه طب یونانی است. ایرانیان، اصول آن چیزی را که طب یونانیان به یونانیان تعلیم داده اند. در سال ۷۰۰ پیش از میلاد، هیچ گونه اثری از علم و فرهنگ ریونان مشاهده نبود. با این حال، ۲۰۰ سال پس از آن، یونانیان چنان در علوم و فنون پیشرفت کرده بودند که براط و انست رساله هایی در دانش پزشکی به رشته تحریر در آورد و عنوان پدر طب را برای خود کسب کند. به علاوه در آثار و کلمات بقراط، نشانه های نازگی کاملاً آشکار است و هیچ گونه اثر تحول تدبیری در آنها دیده نمی شود.

حتی خود یونانی ها هم فرضیه طبایع چهارگانه خود را یک تئوری بیگانه می شناختند و به رسم آن زمان، آن را ایرانی می نامیدند. این مجموعه در واقع گزیده ای از نسخه های درمانی پزشکان و حکیمان ایرانی است که اگر می خواستیم به صورت جمع و کامل آن را گردآوری کنیم شامل چندین جلد کتاب و هزاران نسخه درمانی می شد بدین جهت فقط به نسخه های مهم و تجرب فقط اشاره کرده ایم تا مورد استفاده هموطنان عزیز قرار بگیرد و امیدواریم مورد پسند هم میهنانمان قرار گیرد.

هانیه صفری - کاظم کیانی

پاییز ۱۳۹۷